

Józef W. Rosłon

"Jüdische Glaubenswelt", Leo Hirsch, Gütersloh, 1966 : [recenzja]

Collectanea Theologica 41/2, 215-216

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

tabliczką na s. 7 podającą pięć postaci pisma samarytańskiego, wszędzie w gramatyce zastosowano pismo kwadratowe, co bardzo ułatwia porównanie z formami masoreckimi. Wymowę samarytańską podano w transkrypcji po wypisanych spółgłoskach, natomiast formy masoreckie zaopatrzone są w wokalizację tyberiadzką. Układ w morfologii jest typowy dla semickich gramatyk: zaimki, czasowniki, rzeczowniki, liczebniki i partykuły nieodmienne. Bardzo obszernie i dokładnie potraktowany został rzeczownik (ss. 376—450). W części IV omawia autor składnię, przy czym więcej uwagi poświęca użyciu różnych części mowy w zdaniu, gdzie różnice między dialektami (masoreckim i samarytańskim) są większe, aniżeli samej udowie zdań. Przy omawianiu poszczególnych rodzajów zdań obok przykładów tekstu masoreckiego podane są również przykłady z tłumaczenia greckiego LXX. Jest to bardzo interesujące dla biblisty. Cenne dzieło uzupełnia spis rzeczowy i indeks autorów.

Pożądanym byłby słownik hebrajsko-samarytański, czy słownik wyrazów zachodzących w tekście, lecz autor obiecał wydać go osobno, by nie podnosić ceny samej gramatyki.

Jest to cenna i pierwsza tak gruntowna praca nad językiem samarytańskim. Trzeba przypomnieć, że autor m.in. ma na swoim koncie już podręcznik klasycznego i nowożytnego języka mandejskiego (*Handbook of Classical and Modern Mandaic*, Berlin 1965, Walter de Gruyter, s. LXVIII, 649).

W tym samym wydawnictwie ukazał się także Pięcioksiąg Samarytański autorstwa Augusta von Galla (*Der hebräische Pentateuch der Samaritaner*, 5 Teile, 1966, przedruk z wyd. 1914/15).

O. J. W. Rośton OFMConv., Warszawa

Leo HIRSCH, *Jüdische Glaubenswelt*, Gütersloh 1966, C. Bertelsmann Verlag, s. 190.

W posoborowych czasach zacieśniania stosunków opartych na wzajemnym poznaniu i zrozumieniu się nie tylko odłamów chrześcijaństwa, lecz w ogóle religii monoteistycznych, nie jest sprawą obojętną dla wyznawcy Chrystusa zapoznać się z formami, jakie przybrał po dwudziestu wiekach kult Boży w religii Mojżeszowej, w jakich formach ona dziś kształtuje mentalność i duchowość wierzącego i praktykującego Żyda.

Leo Hirsch był dziennikarzem. Na prośbę H.-J. Schoepsa napisał w 1933 r. popularny przewodnik po prawach i zwyczajach żydowskich zatytułowany *Praktische Judentumskunde*, wydany w 1935 r. (Votrupp Verlag, Berlin). Autor zginął wraz z wieloma współwyznawcami. W swej książce nie wycizlał teoretycznie przepisów, nie cytował Tory, Talmudu, Sidduru, Machsoru czy Szulchan Aruch, ale odmalował obraz praktykującego Żyda obejmujący całe jego życie i wzbogacony podanymi (oczywiście w języku niemieckim) modlitwami i opisami obrzędów i praktyk religijnych. Ujęte zostały w trzy wielkie grupy: *Dzień Żyda*, *Dom Żyda* i *Rok Żyda*. W pierwszej grupie omówione zostały modlitwy i praktyki pobożne odprawiane w ciągu każdej doby dnia codziennego. Druga grupa stanowi przegląd praktyk religijnych i zwyczajów, jakie otaczają praktykującego Żyda od urodzenia aż do pogrzebu, nadając różnym momentom jego życia znamię przynależności do Boga. Dużo miejsca poświęcono tu obchodzeniu szabatu. W ostatniej grupie autor przedstawił żydowski rok liturgiczny: przegląd świąt w poszczególnych miesiącach, ich znaczenie tradycyjne, oprawa obrzędowa i najbardziej charakterystyczne modlitwy podczas nich odmawiane. Książka jest pięknie ilustrowana fotografiami przedmiotów używanych przy modlitwie prywatnej i w obrzędach synagogałnych.

H-J. Schoeps postarał się o powtórne wydanie dzieła Hirscha w wydawnictwie C. Bertelsmanna w r. 1962, następnie w 1966.

O. J. W. Rosłon OFMConv., Warszawa

Jacob SOETENDORP, *Symbolik der jüdischen Religion. Sitte und Brauchtum im jüdischen Leben*, Gütersloh 1963, Gerd Mohn, s. 208.

Oryginał holenderski nosi tytuł *Symboliek der Joodse Religie. Beschrijving en Verklaring der Gebruiken in het Joodse Leven* (wyd. W. de Haan N. V., Zeist). Przełożył na niemiecki Dr. Wolfgang Bunte. W przeciwieństwie do poprzednio omawianej, ta praca ma charakter naukowy. Tytuł holenderski dokładniej wyraża niż niemiecki, że chodzi o opis i objaśnienie żydowskich zwyczajów. Autor podaje poza dokładnym opisem obyczaju czy obrzędu w różnych ugrupowaniach żydowskich tradycyjnych i postępowych, jego genezę i krótki szkic rozwoju historycznego, podając teksty biblijne, przepisy Talmudu czy późniejszych praw żydowskich. Wyrażenia hebrajskie podawane są w piśmie kwadratowym z wokalizacją tyberiadzką oraz dodatkowo w transkrypcji. W przypisach są objaśnienia zwrotów, odsyłacze do źródeł i do literatury. Na końcu książki załączono spis nazwisk, wykaz cytowanych miejsc biblijnych i miejsc z literatury rabinistycznej, oraz literatury przedmiotu (ok. 42 pozycje do r. 1960).

W siedmiu rozdziałach omówiono obrzędy, zwyczaje i rytury religijne odnoszące się do urodzenia dziecka, wprowadzenia go w życie publiczne, małżeństwa jako ludzkiego odbicia przymierza narodu z Bogiem, środków uświęcania życia (przepisy głównie o czystości pokarmów), końca życia (choroba, śmierć, pogrzeb, nauka o nieśmiertelności duszy w dzisiejszym żydostwie w porównaniu do nauki biblijnej), służby Bożej (służba Boża w synagodze, modlitwy, obrzędy liturgiczne), oraz symboliki kalendarza i świąt roku żydowskiego. Tu podane są też teksty modlitw w przekładzie niemieckim.

Autor dzieła jest rabinem liberalnej gminy żydowskiej w Amsterdamie i w Hadze. Z przedmowy wynika, że pomocne mu były szczególnie prace Chajjima Schaussa (*The Jewish Festivals i Lifetime of a Jew*) i S. Ph. de Vriessa (*Joodsche Riten en Symbolen*).

W pracy autor nawiązuje do analogicznych zjawisk religijnych w chrześcijaństwie, do wypowiedzi i cytatów Nowego Testamentu, traktując je z szacunkiem i przy użyciu właściwej chrześcijańskiej terminologii. Cytuje 21 miejsc z Nowego Testamentu (M, Mr, Łk, Dz, Rz, 1 Kor, Gal). Książka stanowi dużą pomoc dla poznania i lepszego zrozumienia religii żydowskiej ocenianej oczyma jej reprezentanta.

O. J. W. Rosłon OFMConv., Warszawa

Raymond E. BROWN SS, Joseph A. FITZMYER SJ, Roland A. MURPHY OCarm. (wyd.), *The Jerome Biblical Commentary*, London-Dublin-Melbourne 1968, t. I: *The Old Testament*, s. 637 + mapa Palestyny; t. II: *The New Testament and Topical Articles*, s. 889, Geoffrey Chapman.

Jest to gruntownie opracowany przez licznych biblistów amerykańskich (50 współpracowników, m.i. Roderick A. F. MacKenzie SJ, Robert North SJ, Frederick L. Moriarty SJ) komentarz do całej Biblii w oparciu o teksty oryginalne, który ma odpowiadać postulatowi II Soboru Watykańskiego. Przedstawia najbardziej reprezentatywne osiągnięcia egzegezy biblijnej aż do roku wydania, podaje bogatą bibliografię do każdej księgi, a prócz tego najnowszą literaturę specjalistyczną do poszczególnych zagad-